

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ÇAPRAZ UYUM VE TÜRKİYE İÇİN ÖNERİLER

Burçak YÜKSEL¹
Emine OLHAN²
Can Devir İÇEL³

Özet

Avrupa Birliği'nde (AB) doğrudan ödemeleri alan tüm çiftçiler için zorunlu bir uygulama olan çapraz uyum, AB katılım müzakereleri kapsamında Fası1 11 Tarım ve Kırsal Kalkınma altında ele alınmaktadır. Müzakere Çerçeve Belgesi'nde belirtildiği üzere, Türkiye'nin AB'ye katılımı için AB müktesebatını katılım tarihindeki haliyle uygulaması, dolayısıyla çapraz uyum alanındaki AB mevzuatının da ulusal mevzuata aktarılması ve uygulanması gereklidir. AB uyum çalışmaları kapsamında, Türkiye'de henüz doğrudan çapraz uyum kurallarını düzenleyen ve çapraz uyum uygulamasından sorumlu makamları tanımlayan hukuki bir dayanak bulunmamaktadır. Bu çalışmada, AB çapraz uyum uygulamalarını düzenleyen yasal çerçeve, Üye Devlet uygulamaları ve Türkiye'de çapraz uyumla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ve çalışmanın yapılan öneriler ışığında, ülke koşullarına uygun çapraz uyum kriterlerinin oluşturulmasından sorumlu ve yetkili ulusal makamların çalışmalarına katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çapraz uyum, 73/2009/AT, Fası1 11, Yasal İdari Şartlar (YİŞ), İyi Tarım ve Çevre Koşulu (İTÇK)

Abstract

Cross compliance obligatory implementation for all farmers receiving direct payments is dealt with under Chapter 11 Agriculture and Rural Development, within the scope of EU accession negotiations. As indicated in the Negotiating Framework, Turkey will have to apply the acquis of the EU as it stands at the time of accession, thereby requiring that EU legislation in the field of cross compliance is transposed to national legislation and it is implemented. There is no legal basis for regulating cross compliance rules and defining responsible authorities for implementing cross

¹ AB Uzmanı, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, DİABK.

² Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı.

³ AB Uzmanı, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, DİABK.

compliance in Turkey. In this study, the legal framework regulating cross compliance implementations in the EU, the EU Member States' cross compliance implementations and studies on cross compliance in Turkey were examined, and in the light of recommendations made in the study, it is aimed at contributing to studies of national competence authorities responsible for establishing cross compliance criteria suitable for country conditions.

Key Words: *Cross compliance, 73/2009/EC, Chapter 11, Statutory Management Requirements (SMRs), Good Agricultural and Environmental Conditions (GAEC)*

Giriş

Çapraz uyum, AB kaynaklı doğrudan ödemelerine ve bazı kırsal kalkınma ödemelerine ilişkin kesintiden kaçınmak amacıyla çiftçilerin, bir standartlar setine uymak zorunda olmaları anlamına gelmektedir.⁴ Başka bir deyişle arazinin iyi tarım ve çevre koşulunda korunması şartı yanında çevre, gıda güvenliği, hayvan ve bitki sağlığı ve hayvan refahı konusundaki temel standartlara çiftçinin uyumu ile doğrudan ödemeleri ilişkilendiren bir mekanizmadır.⁵ Amerika Birleşik Devletleri'nden kaynağını alan çapraz uyum kavramı⁶, AB'de, tarımsal çevre politikalarının oluşturulmasıyla gündeme gelmiştir⁷. 2003 Ortak Tarım Politikası (OTP) reformuyla birlikte, zorunlu hale getirilmiş ve kapsamı genişletilmiştir⁸. 2008 yılında yapılan Gözden Geçirme (Health Check) reformlarından sonra, 73/2009/AT sayılı yeni bir tüzük kapsamında uygulanmaktadır. Tüm doğrudan ödemelere ve kırsal kalkınma alanında 8 tedbire uygulanmaktadır⁹.

Komisyon açısından çapraz uyumun, sürdürülebilir tarımın geliştirilmesine katkı sağlamak ve OTP'yi tüketiciler ve vergi verenlerin beklentilerine daha uygun hale getirmek şeklinde iki amacı vardır¹⁰. 73/2009/AT sayılı tüzüğe göre, doğrudan ödemelerden yararlanmak isteyen çiftçiler ya da tarımsal işletmeler temelde çevre, hayvan ve bitki sağlığı, halk sağlığı ve hayvan refahı alanlarındaki Yasal İdari Şartlar (YİŞ) olarak tanımlanabilen Topluluk Direktiflerinin belirli maddelerine uymadıkları ve

⁴ <http://ec.europa.eu/agriculture/simplification/crosscom/index_en.htm>. (8.01.2011)

⁵ <http://ec.europa.eu/agriculture/envir/cross_compliance/index_en.htm>. (26.05.2011)

⁶ Evaluation of the application of cross compliance as foreseen under Regulation 1782/2003. Part II: Replies to Evaluation Questions-27/7/2007, Alliance Environment (2007), s.24
<http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/cross_compliance/index_en.htm>. (25.05.2011)

⁷ R. Jongeneel and H. Brand. **Common Agricultural Policy of the European Union**. Chapter 9 Direct income support and cross-compliance. EU policy for agriculture, food and rural areas. The Netherlands Arie Oskam et. al., 2010, s. 191-204

⁸ **Cross Compliance: An example of better regulation?**, Background Paper for the Cross Compliance Seminar held in Paris on 3 July 2006. Deliverable 15. Institute for European Environmental Policy, July 2006 s. 6.
<<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/crosscompliance/D15%20Paris%20Seminar%20Background%20Paper.pdf>>. (26.05.2011)

⁹ <http://ec.europa.eu/agriculture/simplification/crosscom/index_en.htm>. (8.01.2011)

¹⁰ **Ibid.**

arazilerini iyi tarım ve çevre koşulunda (İTÇK) muhafaza etmedikleri takdirde, aldıkları toplam doğrudan ödeme miktarlarında kesintiye gidilmesini ya da tamamen bu doğrudan ödemelerden mahrum bırakılabilmelerini içeren bir yaptırım sistemiyle karşılaşılabilmektedir¹¹.

Ülkemiz 1999 yılında Helsinki Zirvesi ile aday ülke statüsü kazanmış, 17 Aralık 2004 tarihinde gerçekleştirilen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirve toplantısında, Türkiye'nin siyasi kriterleri yeterli ölçüde yerine getirdiği belirtilerek, 3 Ekim 2005 tarihinde katılım müzakerelerine 35 fasılda başlanması kararlaştırılmıştır¹². Çapraz uyum, Fasılların 11 Tarım ve Kırsal Kalkınma yer almaktadır. Müzakere Çerçeve Belgesi'nde yer aldığı üzere, ülkemizin Avrupa Birliği'ne üye olabilmesi için AB müktesebatını üstlenmesi, dolayısıyla bu alandaki AB mevzuatının da ulusal mevzuata aktarılması ve uygulanması gereklidir¹³.

Bu doğrultuda, çapraz uyum kriterlerinin belirlenmesi amacı ile Tarım Köyişleri Bakanlığı tarafından "Türkiye Tarımsal Üretiminde Çapraz Uyumun Geliştirilmesi" Projesi (Proje No:G2G7/TR/7/1) uygulanmaktadır¹⁴. Ayrıca, 2008 yılında yayımlanan Ulusal Programda, çapraz uyumla ilgili kuralları da kapsayan 1782/2003/AT¹⁵ sayılı tüzüğün ulusal mevzuata aktarılması için 2011 yılı sonrası öngörülmüştür¹⁶.

Ancak, 1122/2009/AT ve 73/2009/AT sayılı mevzuat uyarınca, yetkili kontrol makamı ve koordinatör kurumların tanımlanması, kontrol prosedürleri, kesinti sistemi ve çiftlik danışmanlık sisteminin oluşturulması, ülke koşullarına uygun çapraz uyum kriterlerinin uygulanması vb. bakımından ülkemiz, henüz çapraz uyum kurallarını düzenleyen bir yasal çerçeve ve uygulama için gerekli kurumsal ve idari kapasiteye tam anlamıyla sahip değildir.

Bu çalışma ile, AB'ye katılım sürecinde ülkemizde çapraz uyumun uygulanabilmesi için yetkili makamların çalışmalarına katkı sağlanması hedeflenmiştir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nde çapraz uyum sistemi, Üye Devlet uygulamaları, Türkiye'de başlatılan çapraz uyum çalışmaları incelenmiş ve üyelik sürecinde

¹¹ Council Regulation (EC) No 73/2009 of 19 January 2009 establishing common rules for direct support schemes for farmers under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, amending Regulations (EC) No 1290/2005, (EC) No 247/2006, (EC) No 378/2007 and repealing Regulation (EC) No 1782/2003. OJ L 30, 31.1.2009, p. 16–99.

¹² <<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=37>> (6.01.2011), <<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskileri.tr.mfa>> (6.01.2011)

¹³ <http://www.abgs.gov.tr/files/UlusalProgram_2008/Tr/pdf/iv_11_tarimvekirskalkinma.pdf> (26.05.2011)

<http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/MuzakereCercevesi/Muzakere_Cercevesi_2005.pdf> (5.01.2010)

¹⁴ Mevzuat Uyum Takvimi Tablo 11.2.1 <http://www.tarim.gov.tr/Files/sanal_kutuphane3/tugem/Tugem_CaprazUyum/Capraz_Uyum_Icerisinde_Yer_Alan_Cevre_Ile_Ilgili_Yasal_Mevzuat.pdf>. (17.3.2009).

¹⁵ 73/2009/EC sayılı tüzük, 1782/2003/EC sayılı tüzüğün yerini almıştır.

¹⁶ 2008 yılı Ulusal Program. <http://www.abgs.gov.tr/files/UlusalProgram/UlusalProgram_2008/Tr/doc/iv_11_tarimvekirskalkinma.doc> (03.01.2009).

ülkemizin, bu alandaki mevzuatını AB'nin ilgili mevzuatına uyumlu hale getirebilmesinde önemli görülen bazı öneriler sunulmuştur.

AB'de Çapraz Uyum Sistemi

AB'de çapraz uyum, temelde 2008 yılı Health Check (Gözden Geçirme) reformlarından sonra 1782/2003/AT sayılı tüzüğün yerini alan 73/2009/AT¹⁷ sayılı tüzük, 73/2009/AT sayılı tüzüğün uygulanması için detaylı kuralları ortaya koyan 1122/2009/AT¹⁸ sayılı tüzük uyarınca uygulanmaktadır. AB'nin üretimden bağımsız destekleme sistemine uygun bir sisteme geçilebilmesi için, çiftçilerce uyulması gereken standartların ve şartların ülke koşullarına göre anlaşılır bir şekilde tanımlanması, bu standart ve şartların çiftçilere duyurulması, bu kriterlerin uygulanması için gerekli yönetim ve kontrol sistemlerinin oluşturulması, uygulamaya dahil olan tüm kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması ve belirlenen kriterlere uyulmaması halinde uygulanacak yaptırım sisteminin oluşturulması gereklidir.

Bu bağlamda, çapraz uyum sistemi ile ilgili standart ve şartlar şu şekildedir:

Çapraz Uyum Uygulanmasıyla İlgili Şartlar ve Standartlar

Çapraz uyumun temelde çiftçileri ve tarımsal işletmeleri bağlayan Yasal İdari Şart (YİŞ) ve İyi Tarım Çevre Koşulu (İTÇK) olmak üzere iki bileşeni mevcut olup, bu bölümde ayrıca Üye Devletleri etkileyen daimi meraların korunması şartından detaylı olarak bahsedilmiştir.

YİŞ

YİŞ, halk sağlığı, hayvan ve bitki sağlığı, çevre ve hayvan refahı alanlarındaki seçilmiş 18 tane Topluluk direktifinin belirli maddeleriyle ilgili kurallardan oluşmaktadır¹⁹. Bu YİŞ'ler arasında ilk beş direktif çevreyle ilgilidir²⁰. Çizelge 1.'de çiftçilerin uymakla yükümlü olduğu YİŞ'ler sunulmuştur²¹. Çizelge 1. Çapraz Uyuma Dahil Edilen YİŞ'ler²²

¹⁷ 73/2009/EC **op.cit.**, s. 16-99

¹⁸ Commission Regulation (EC) No 1122/2009 of 30 November 2009 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 73/2009 as regards cross-compliance, modulation and the integrated administration and control system, under the direct support schemes for farmers provided for that Regulation, as well as for the implementation of Council Regulation (EC) No 1234/2007 as regards cross-compliance under the support scheme provided for the wine sector

¹⁹ **Ibid.**

²⁰ Consuelo Varela-Ortega ve Javier Calatrava, **EU Concerted Action: 'Developing Cross Compliance in The EU: Background, Lessons and Opportunities** (Qlk5-Ct-2002-02640) Evaluation Of Cross Compliance: Perspectives and Implementation Report of Seminar 4: Granada, Spain (19-20 April 2004), s. 6.

<<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/crosscompliance/seminar4report.pdf>> (14.01.2009)

²¹ 73/2009/EC **op.cit.**, s., 54-55

²² R. Jongeneel et al., Compliance with mandatory standards in agriculture, A comparative approach of the EU vis-à-vis the United States, Canada and New Zealand. 2007, s 27-46.

<www.lei.dlo.nl/publicaties/PDF/2007/6_xxx/6_07_21.pdf> (29.11.2010)

No	AB Direktifi/Tüzüğü
Çevre	
1	<p>Yaban Kuşlarının Korunması Hakkında 2 Nisan 1979 tarih ve 79/409/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 103, 25.4.1979, p. 1),</p> <p>Madde 3(1), Madde 3(2)(b), Madde 4(1), (2) ve (4) ve Madde 5(a), (b) ve (d)</p> <p>Bu direktif, değişen seviyelerde tüm çiftçileri etkilemektedir. Daha spesifik şartlar, Özel Korunmuş Alanlarda ya da daha genel olarak Natura 2000 yerlerinde yer alan çiftçileri etkilemektedir</p> <p>Madde 3, Üye Devletlerin, doğal olarak neslini sürdüren tüm yabani kuşların yaşam alanlarını koruması ya da yeniden tesis etmesi için eyleme geçmelerini gerektirir.</p> <p>Madde 4, Üye Devletlerin, Özel Koruma Alanlarının oluşturulması dâhil, belirli kuş türleri için özel koruma önlemleri almasını gerektirir. Yaşam alanlarının bozulması ya da kirlenmesinden kaçınmak yahut bu alanlardaki kuşlara rahatsızlık vermekten kaçınmak amacıyla uygun önlemler alınmak zorundadır. Korunmuş alanlar dışındaki yaşam alanları için benzer bir şart söz konusudur.</p> <p>Madde 5, yabani kuşların kasıtlı öldürülmesi ve önemli ölçüde rahatsız edilmesini, yumurtalarının ve yuvalarının kasıtlı tahrip edilmesini ya da bunlara kasıtlı zarar verilmesini, üretimleri korumak gibi lisanslı koşullar kapsamında olanlar hariç yumurtalarının alınması ya da yuvalarının kaldırılmasını yasaklar. Bu Direktif, kapsamında, Madde 4'ü ihlal eden eylem (Özel Koruma Alanlarının ve kırsaldan başka bir yerdeki kuşların yaşam alanlarının korunması) çapraz uyum cezalarına yol açabilir.</p>
2.	<p>Bazı tehlikeli maddeler tarafından neden olunan kirliliğe karşı yer altı suyunun korunmasına dair 17 Aralık 1979 tarih ve 80/68/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 20, 26.1.1980, p. 43).</p> <p>Madde 4 ve 5</p> <p>Esas olarak koyun ve ürünlerle ilgili sektör bu Direktiften etkilenmektedir.</p> <p>Direktif kapsamındaki maddeler başka türlü kullanılmadığı, üretilmediği, depolanmadığı, muamele edilmediği takdirde, çiftçilerin ilgili mevzuata, uygulama kodlarına ya da diğer ilgili iyi uygulamalara uymaları beklenir.</p>

3	<p>Tarımda atık çamur kullanıldığı zaman, çevrenin ve özellikle toprağın korunması hakkında 12 Haziran 1986 tarih ve 86/278/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 181, 4.7.1986, p. 6),</p> <p>Madde 3</p> <p>Tüm çiftliklere uygulanmakla birlikte, atık çamurun uygulandığı arazi oranı, her bireysel çiftçinin uygulamalarına bağlı olacaktır. Uygulamada, bu direktifin çiftliklerin çok küçük oranını etkilediği tespit edilmiştir</p> <p>Yalnızca direktife uygun işlemden geçirilmiş atık çamur kullanımı gereklidir. Belirlenen hasat aralıklarının gözlemlenmesi ve insan gıda zincirine ulaşan bulaşanları (örneğin ağır metaller) önlemek için diğer şartları içerir. Çiftçilerin nitrata duyarlı alanlarda, Kimyasal ve Organik Gübre Planlarındaki çamur kullanımlarını kaydetmeleri ve gerekliyse ilgili yakın dönemi gözlemlenmeleri beklenir.</p>
4	<p>Tarımsal kaynaklı nitratça neden olunan kirliliğe karşı suların korunmasıyla ilgili 12 Aralık 1991 tarih ve 91/676/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 375, 31.12.1991, p. 1)</p> <p>Madde 4 ve 5</p> <p>Eğer bir arazi nitrata duyarlı bir bölge içinde yer alırsa, çiftçi nitrata duyarlı bölge eylem programı tedbirlerine uymak zorundadır. Söz konusu bölgede yer alan tüm çiftlikler, bu Yasal İdari Şartın gereklilikleriyle karşılaşılır.</p> <p>Nitrata duyarlı alanlarda toprağı olan çiftçilerin Nitrat Direktifi kapsamındaki zorunlu tedbirlere uymaları gereklidir. Örneğin, hayvan gübresinde azot uygulaması, özel depolama önlemleri, kimyasal ve hayvansal kaynaklı gübrelerin uygulama zamanı ve metotlarına uymaları gereklidir. Bununla birlikte, iyi tarım uygulamaları kodlarının oluşturulma kuralları da yer almaktadır.</p>

5	<p>Doğal yaşam alanları, yabancı flora ve faunanın muhafaza edilmesine ilişkin 21 Mayıs 1992 tarih ve 92/43/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 206, 22.7.1992 p. 7)</p> <p>Madde 6 ve Madde 13(1) (a)</p> <p>Madde 6 belirli yaşam alanları için ve zarardan, yaşam alanlarının bozulmasından ya da türlerin rahatsız edilmesinden korunacak türler için (i) Özel Koruma Alanlarının belirlenmesini ve olumsuz etkilere sebep olabileceği düşünülen plan ve projelerin etkilerine ilişkin değerlendirmeden sonra kabul edilmesini ya da bunların kabul edilmesi zorunluysa, Natura 2000'e ilişkin genel uygunluğun korunmasını sağlamak için gerekli olan tüm zorunlu tedbirlerin alınmasını şart koşar;</p> <p>Madde 13, korunan bitki türlerinin yok edilmesi, kesilmesi ya da sökülmesinin önlenmesini gerektirir.</p> <p>Bu Direktif esasen aşağıdaki koşullarda çiftçilerle ilgilidir;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Madde 6'yı ihlal eden eylem (Özel Muhafaza Alanları) Çapraz Uyum cezalarına yol açabilir - Yetiştirme yerleri ya da dinlenme yerlerine zararlı faaliyetler dahil korunan hayvan türlerinin kasıtlı öldürülmesi ya da rahatsız edilmesi - Korunan bitki türlerinin yok edilmesi, kesilmesi ya da sökülmesi yasaklanmış öldürme metotlarının kullanımı ya da yabancı türlerin alı konulması ya da yerli olmayan türlerin girişini düzenlemek için belirlenen kurallara uyumsuzluğun kanıtı
<p>Halk Sağlığı ve Hayvan Sağlığı</p> <p>Hayvanların Kimliklendirilmesi ve Kaydı</p>	
6	<p>Domuzların kaydı ve kimliklendirilmesi üzerine 15 Temmuz 2008 tarih ve 2008/71/AT sayılı Konsey Direktifi (OJ L 213, 8.8.2005, p. 31)</p> <p>Madde 3, 4, 5</p> <p>Domuzların kaydı ve kimliklendirilmesi için minimum şartların belirlenmesiyle ilgili kuralları ortaya koyar.</p>
7	<p>820/97/AT sayılı Konsey Tüzüğü ortadan kaldıran ve sığır eti ve sığır eti ürünlerinin etiketlenmesiyle ilgili ve büyükbaş hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması için bir sistem kuran 17 Temmuz 2000 tarihli Konsey Tüzüğü ve 1760/2000 sayılı Avrupa Parlamentosu Tüzüğü (OJ L 204, 11.8.2000, p.1) Madde 4 ve 7</p> <p>2009/73/AT: aynı maddeler</p> <p>Çiftçilerin kimliklendirme (küpeleme/damgalama vs.), kayıt tutma ve sığırların hareketini yöneten AB şartlarını uygulayan iç mevzuata tam uymaları şart koşulur.</p> <p>Sığır bulunan tüm çiftlikler etkilenir.</p>

8	<p>1782/2003/AT sayılı tüzüğü ve 92/102/AET ve 64/432/AET sayılı direktifleri tadil eden ve koyun ve keçilerin kaydı ve kimliklendirilmesi için bir sistem kuran 17 Aralık 2003 tarih ve 21/2004/AT sayılı Konsey Tüzüğü (OJ L 5, 9.1.2004, p. 8).</p> <p>Madde 3, 4 ve 5</p> <p>Koyun ve keçi bulunan tüm çiftlikler etkilenir.</p> <p>Her Üye Devletin koyun ve keçiler için kimliklendirme ve kayıt sistemini Direktif hükümleri uyarınca kurmalarını gerektirir. Sistem, her hayvanın tanımlanması için kimliklendirme araçları, her işletmede tutulan güncel kayıtlar, dolaşım belgeleri ve merkez kayıt ya da bilgisayar veri tabanından oluşmaktadır.</p>
Halk, Hayvan ve Bitki Sağlığı	
9	<p>Bitki Koruma Ürünlerinin piyasada yer almasıyla ilgili 15 Temmuz 1991 tarih ve 91/414/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 230, 19.8.1991, p. 1)</p> <p>Madde 3</p> <p>Bu şartlar yalnızca işletmede bitki koruma ürünü kullanılıyorsa uygulanır. Şartlar, tarla bitkileri ve geçmişte diğer primlere dair talepte bulunulan bahçe bitkileri dahil karışık çiftlikleri etkiler. Ayrıca mısırın sıklıkla yetiştirildiği süt işletmelerini etkiler.</p> <p>Çiftçiler ruhsatlandırılmayan ürünleri artık kullanım için bulundurmamaktadırlar. Çiftçiler, ilaçlama için yeterli tampon bölge bırakmak ve doğru doz seviyelerinde pestisit kullanmak suretiyle yalnızca onaylı ürünler üzerinde ilaçlama faaliyetlerini yerine getirirler.</p>

10	<p>Hormon ve tyrostaic bir aksiyona sahip bazı maddelerin ve beta-agonistlerin besicilikte kullanımının yasaklanmasıyla ilgili 29 Nisan 1996 tarih ve 96/22/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 125, 23.5.1996, p. 3)</p> <p>Madde 3(a), (b), (d) ve (e) ve madde 4, 5 ve 7</p> <p>Sığır, at, koyun ya da keçi dahil tüm canlı hayvan çiftlikleri etkilenir.</p> <p>Hormon ve tyrostaic bir aksiyona sahip maddelerin yasadışı kullanımı ya da beta agonistlerin kullanımı söz konusu değildir. Denetimini müteakip, yasaklanmış maddelerin kalıntıları bulunursa, ekstra örnek almak dahil yerinde çiftlik soruşturması yapılacaktır</p>
11	<p>Gıda güvenliği hususlarında prosedürleri ortaya koyan ve Avrupa Gıda Güvenliği Makamını kuran gıda kanununun genel ilkelerini ve şartlarını ortaya koyan 178/2002/AT sayılı Avrupa Parlamentosu Tüzüğü ve 28 Ocak 2002 tarihli Konsey Tüzüğü</p> <p>(OJ L 31, 1.2.2002, p. 1)</p> <p>Madde 14, 15, 17 (1)²³, 18, 19 ve 20</p> <p>Tüm çiftliklere uygulanır. Süt ve yumurta üreten tarım sektörleri daha spesifik hijyen şartlarına tabidir.</p> <p>(i) 178/2002 sayılı Tüzüğün Madde 14 ve 15'inde tanımlanan gıda ve yem güvenliği şartlarının karşılanmasını temin etmek</p> <p>(ii) Kontrolleri altındaki işletmeler dahilinde tüm üretim, işleme ve dağıtım aşamalarının bu faaliyetlerle ilgili gıda kanununun gıda ve gıda güvenliği şartlarını karşılamalarını temin etmek ve bu şartların karşılanmasını teyit etmek (Madde 17)</p> <p>(iii) İzlenebilirlik sistemlerini korumak (Madde 18)</p> <p>(iv) Gıda ya da yem güvenliği şartlarına uygun olmazsa, piyasada yem ve gıdanın durdurulması ve/veya piyasadan çekilmesi (Madde 19/20)</p>

²³ Özellikle

- 2377/90/AET sayılı Tüzüğün Madde 2, 4 ve 5

- 852/2004/AT sayılı Tüzüğün Madde 4 (1) ve Ek I, Bölüm A (II 4 (g, h, j), 5 (f, h), 6; III 8 (a, b, d, e), 9 (a, c))

- 853/2004/AT sayılı Tüzüğün Madde 3 (1) ve Ek III, Kısım IX Bölüm 1 (I-1 b, c, d, e; I-2 a (i, ii, iii), b (i, ii), c;

I-3; I-4; I-5; II-A 1, 2, 3, 4; II-B 1(a, d), 2, 4 (a, b)), Ek III Kısım X Bölüm 1(1),

12	<p>Bulaşıcı spongiform encephalopathilerin önlenmesi, kontrolü ve eradikasyonu için kuralları ortaya koyan 28 Ocak 2002 tarih ve 999/2001/AT sayılı Avrupa Parlamentosu Tüzüğü ve 28 Ocak 2002 tarihli Konsey Tüzüğü (OJ L 147, 31.5.2001 p. 1)</p> <p>Madde 7, 11, 12, 13 ve 15</p> <p>Madde 7: Ek IV uyarınca, çiftçiler, çiftçilik amaçlı hayvanlar için ruminantları hayvansal kaynaklı herhangi ürün olan yem ya da memelilerden elde edilen proteinle beslememelidir. Ayrıca, çiftçiler, köpekler ve kedileri beslemek dışında memelilerden elde edilen protein ya da memeliler için amaçlanan yem içeren, çiftlik hayvanları için amaçlanan yemi ihraç etmemeli ya da depolamamalıdır.</p> <p>Madde 11: Çiftçi, TSE (Bulaşıcı Süngerimsi Ensefalopatiler) ile enfekte olmasından şüphelenilen herhangi bir hayvanı derhal Veteriner Hekime bildirmek zorundadır.</p> <p>Madde 12, 13: TSE şüphesine dair bir bildirim yapılır yapılmaz, çiftçi bu madde kapsamında bir inspektör tarafından bu hayvan ya da hayvanlara dair hizmet gören hareket kısıtlamalarına ya da diğer tebliğlere tam uymak zorundadır.</p> <p>Madde 15: Bu madde, Endüstrinin ticari yönüne büyük ölçüde yoğunlaşarak, bireysel çiftçilerden ayrılır. Ancak, çiftçi, Madde 12 ve 13 dahilinde, TSE şüphesi taşıyan hayvanı/hayvanları mülkünde bulundurursa, herhangi bir hareket kısıtlamasına tam uymak zorundadır.</p>
Hastalıkların bildirim	
13	<p>ŞAP hastalığının Kontrolü için Topluluk Tedbirlerini Yürürlüğe Koyan 18 Kasım 1985 tarih ve 85/511/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 315, 26.11.1985, p. 11)</p> <p>Madde 3</p> <p>Üye Devletler, ŞAP hastalığının varlığı ya da şüpheli varlığını, zorunlu olarak ve derhal yetkili makama bildirilebilir olmasını sağlayacaklardır.</p>
14	<p>Domuz veziküler hastalığıyla ilgili bazı hayvan hastalıkları ve spesifik önlemler için Topluluk tedbirlerini yürürlüğe koyan 17 Aralık 1992 tarih ve 92/119/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 62, 15.3.1993, p. 69)</p> <p>Madde 3</p> <p>Üye Devletler, belirli hastalıklardan herhangi birinin varlığından şüphelenildiği takdirde, zorunlu olarak derhal yetkili makama bildirilmesini temin edeceklerdir.</p>
15	<p>Mavi Dil Hastalığının kontrol ve eradikasyonu için spesifik hükümleri ortaya koyan 20 Kasım 2000 tarih ve 2000/75/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 327, 22.12.2000, p. 74).</p> <p>Madde 3</p> <p>Mavi dil hastalığının dolaşımından şüphe edilirse ya da teyit edilirse, Üye Devletler, derhal yetkili makama zorunlu bildirimini sağlayacaklardır.</p>

Hayvan Refahı	
16	<p>Buzağuların korunması için minimum standartları ortaya koyan 19 Kasım 1991 tarih ve 91/629/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 340, 11.12.1991, p. 28)</p> <p>Madde 3 ve 4</p> <p>Bu Direktif, buzağı yetiştirme (calf-rearing) refahına yönelik standartlar ve tavsiyeler sunmaktadır. Tüzüklere ve kodlara uymada gösterilen kusur, sübvansiyonun yitirilmesine yol açabilmektedir.</p>
17	<p>Domuzların Korunması için minimum standartları ortaya koyan 19 Kasım 1991 tarih ve 91/630/AET sayılı Konsey Direktifi (OJ L 340, 11.12.1991, p. 33)</p> <p>Madde 3 ve 4 (1)</p> <p>Bu Direktif, domuzların refahına yönelik standartlar ve tavsiyeler sunmaktadır. Tüzüklere ve kodlara uymada gösterilen kusur, sübvansiyonun yitirilmesine yol açabilmektedir.</p>
18	<p>Tarım amaçlı tutulan hayvanların korunması hakkında 20 Temmuz 1998 tarih ve 98/58/AT sayılı Konsey Direktifi (OJ L 221, 8.8.1998, p. 23).</p> <p>Madde 4</p> <p>Bu Direktif, çiftlik hayvanlarının refahıyla ilgili tavsiyeler ve standartlar sunmaktadır. Tüzüklere ve koda uymada gösterilen kusur, sübvansiyonun yitirilmesine yol açabilmektedir.</p>

İTÇK

Üye Devletlerin, özellikle üretim amaçlı kullanılmayan araziler olmak üzere, tüm tarım arazilerini, iyi tarım ve çevre koşulunda muhafaza etmeleri gereklidir. Üye Devletlerin, minimum İTÇK şartlarını; toprak ve iklim koşulu, mevcut tarım sistemleri, arazi kullanımı, ekim nöbeti ve tarım yapıları dahil, ilgili bölgelerin spesifik özelliklerini, dikkate alarak, 73/2009/AT sayılı tüzükte belirtilen çerçeve temelinde (Çizelge 2) bölgesel ya da ulusal düzeyde tanımlamaları gereklidir²⁴.

²⁴ 73/2009/EC op. cit, s.9

Çizelge 2. Avrupa Çevre Politikası Enstitüsü (IEEP) OTP Gözden Geçirme (Health Check): Yeni İTÇK Çerçevesi²⁵

Konu	Zorunlu Standartlar	Seçenekli Standartlar
Toprak Erozyonu Uygun önlemler aracılığıyla toprağı korumak	Minimum toprak örtüsü	(ilgili olması durumunda önceden zorunlu olan) Terasları koruma
	Alana özel koşulları yansıtan minimum toprak yönetimi	
Toprak Organik Maddesi Uygun uygulamalar vasıtasıyla toprak organik maddesini korumak	Tarla anızı yönetimi	(önceden zorunlu olan) standart ekim nöbetleri
Toprak Strüktürü Uygun uygulamalar vasıtasıyla toprak strüktürünü korumak		(önceden zorunlu olan) uygun makine kullanımı
Minimum Bakım Düzeyi Minimum bakım düzeyini temin etmek ve yaşam alanlarının bozulmasından kaçınmak	Uygun olduğu takdirde, çalılar, göletler, hendekler, sıra halinde grup halinde ya da izole edilmiş ağaçlar ve tarla marjınları dahil peyzaj özelliklerinin korunması (gözden geçirilmiş: önceden peyzaj özelliklerinin korunması)	(Önceden zorunlu olan) minimum canlı hayvan stoklama oranları ve/veya uygun rejimler
		Habitatların oluşturulması ve/veya korunması (yeni)
	Tarım arazisi üzerinde istenmeyen vejetasyonun yer tutmasından kaçınmak	(ilgili olması durumunda önceden zorunlu olan) zeytin ağaçlarının sökülmesinin engellenmesi
	Daimi meranın korunması	Zeytin bahçelerinin ve asmanın iyi vejetatif koşullarda korunması

²⁵ 73/2009/EC **op.cit.** s. 88

IEEP. IEEP CAP Health Check Review: The New GAEC Framework, 2008. <[http://cap2020.ieep.eu/assets/2008/12/2/CAP2020 - New GAEC Framework.pdf](http://cap2020.ieep.eu/assets/2008/12/2/CAP2020_-_New_GAEC_Framework.pdf)> (2.04.2009)

Suyun Korunması ve Yönetimi (yeni) Kirlenme ve topraktan akan yağmur ya da diğer sıvılara karşı (run off) Suyun Korunması ve Su Kullanımı Yönetimi (yeni)	Su yatakları boyunca tampon şeritlerin oluşturulması ²⁶ (yeni)	
	Sulama suyu kullanımının izne tabi olduğu yerde, izin prosedürlerine uyum (yeni)	

Çizelge 2'de 2003 OTP reformu (1782/2003/AT sayılı tüzükle idare edilen standartlar) ve 2008 Health Check (Gözden Geçirme) reformu sonrası (73/2009/AT sayılı tüzükle idare edilen standartlar) ortaya konan İTÇK standartları karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. İTÇK standartları; bir Üye Devletin 1 Ocak 2009 tarihinden önce İTÇK için bu tür bir minimum standart tanımlamış olması ya da standartlara hitap eden kuralların Üye Devletin ulusal hükümleri uyarınca uygulanıyor olması istisnasıyla seçenekli hale getirilmiştir²⁷.

Buna göre, doğrudan ödemeleri alan tüm çiftçiler ve tarımsal işletmeler, YİŞ ve İTÇK'ya uymak zorundadırlar. YİŞ ve İTÇK'lar için belirtilen yükümlülükler sadece, çiftçinin tarımsal faaliyeti ya da işletmenin tarımsal alanıyla ilgili olduğu ölçüde uygulanmaktadır²⁸. Örneğin, sadece tarla bitkileri üretimi yapan bir tarımsal işletmenin ya da çiftçinin, doğrudan ödemelerden faydalanabilmek için hayvan refahı ya da hayvan sağlığı ile ilgili YİŞ'lere uyması gerekli değildir.

Daimi Meraların Korunması

Daimi mera, 5 yıl ya da daha fazla süreyle bir işletmenin ekim nöbetine dahil olmayan veya doğal olarak (kendiliğinden tohum döken) ya da tarımının yapılması (ekim) yoluyla çimlerin tesis edildiği yahut hayvan yemi amacıyla kullanılan arazi olarak düşünülmektedir²⁹. Mevcut daimi mera alanını korumak üzere asıl yükümlülük, Üye Devletler üzerine konulmuş olup, çiftliklerindeki özel mera alanını devam ettirmek

²⁶ İTÇK, tampon şeritleri, 91/679/AET sayılı direktifin madde 3 (2)'si konusunda hassas bölgeler içinde ve dışında, 91/676/AET sayılı direktifin madde 5 (4) kapsamında oluşturulan Üye Devletlerin eylem programları uyarınca uygulanacak 91/676/AET sayılı direktifin EK II, A.4 bendinde bahsedilen su yolları yanında gübrelerin toprağa uygulanma koşullarıyla ilgili şartlara uymak zorundadır.

²⁷ J. Barrie Williams et al., EU-27 Trade Policy Monitoring EU Member States reach political agreement on CAP Health Check 2008 Date: 12/1/2008, **GAIN Report Number: E48134** <http://www.apeda.com/TradeJunction/Report/December_2008/EU_Report.pdf> (11.02.2009)
Council Regulation (EC) No 73/2009 of 19 January 2009 establishing common rules for direct support schemes for farmers under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, amending Regulations (EC) No 1290/2005, (EC) No 247/2006, (EC) No 378/2007 and repealing Regulation (EC) No 1782/2003 OJ L 30, 31.1.2009, p. 16–99

²⁸ 73/2009/EC **op.cit.**, s. 9.

²⁹ Varela-Ortega ve Calatrava, **op.cit.**, s. 6.

konusunda bireysel çiftçilerin yükümlülüğü bulunmamaktadır³⁰. Ancak, daimi meranın ulusal/bölgesel payı önemli ölçüde azaldığı takdirde (toplam tarım alanına göre daimi mera altındaki tarım alanı oranı, %10'dan daha fazla azalır), Üye Devletler, bireysel çiftlik düzeyinde, örneğin işletmelerindeki daimi mera payını koruma konusunda çiftçileri yükümlü tutmak suretiyle önlemler almaktadır (örneğin, işleme izninden önce işlenebilir alanı yeniden meraya çevirme zorunluluğu ya da en kötü durumda merayı restore etme)³¹.

Üye Devletler daimi mera şartını ne şekilde yerine getirecekleri konusunda esnekliğe sahiptir. Bu şart, çevreye uygun olduğu takdirde ağaçlandırma ile yılbaşı ağaçlarının istisnası ve kısa dönemde ekimi yapılarak, hızlı büyüyen çeşitlerin istisnasıyla ağaçlandırılacak/orman haline getirilecek daimi mera altındaki araziye uygulanmamaktadır³².

Yerinde Kontroller

Üye Devletler çiftçinin tanımlanan kurallara uyup uymadığını, sistematik yerinde kontrollerle doğrulamak zorundadırlar³³. Yerinde kontrollerin amacı, potansiyel herhangi bir uygunsuzluğu saptamak ve ek kontroller gerektirebilecek durumları tanımlamaktır³⁴. Üye Devletler, YİŞ ve İTÇK'ya uygunluğu sağlamak üzere mevcut idari ve kontrol sistemlerinden faydalanabilmektedirler. Ancak, bu sistemler (özellikle domuzların kaydı ve kimliklendirilmesiyle birlikte hayvanların kaydı ve kimliklendirilmesi sistemleri), entegre sistemle uyumlu olmak zorundadır³⁵.

Çapraz Uyum kontrolü için yetkili makamlar, kontrolleri yerine getirme sorumluluğu taşıyan ihtisaslaşmış kontrol kurumlarıdır. Ancak Üye Devletler, kontrolün etkinliğinin İhtisaslaşmış Kontrol Ajansı tarafından yapılan kontrole eşdeğer olduğunun garanti edilmesi şartıyla, şartların bazıları ya da tüm şartlarla ilgili kontrollerin, ödeme ajansı tarafından yapılmasına karar verebilmektedirler. Yetkili kontrol makamı, saptanan uygunsuzluğun şiddeti, kapsamı ve tekrarlanmasını değerlendirmekten sorumludur³⁶. Yetkili kontrol makamının, uygulanabilir mevzuatta önceden belirlenmedikçe, yardım başvurularını ileten tüm çiftçilerin asgari %1'ine dair bir kontrol oranı ile yerinde kontrolleri yapması gereklidir. Çapraz uyum uygulama alanı dikkate alındığında, önemli bir uygunsuzluk derecesi durumunda, yerinde kontrollerin sayısı takip eden kontrol döneminde artırılabilir³⁷.

³⁰ Cross-Compliance. <http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/infosheets/crocom_en.pdf> (24.01.2009), s. 3.

³¹ **Ibid.**, s.3

Varela-Ortega ve Calatrava, **op.cit.**, s. 6-7.

³² 73/2009/EC **op.cit.**, s. 10

³³ Nitsch, H. ve Osterburg, B. **Criteria for an Efficient Enforcement of Standards in Relation to Cross Compliance**, 12th Congress of the European Association of Agricultural Economists – AAE 2008. <<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/44152/2/209.pdf>> (15.04.2009), s.1-8

³⁴ Varela-Ortega ve Calatrava, **op.cit.**, s. 7.

³⁵ 73/2009/EC **op. cit.**, s. 13.

³⁶ Varela-Ortega ve Calatrava, **op.cit.**, s. 7.

³⁷ **Ibid.**, s.7.

Kontrol örneğini oluşturan işletmelerin seçimi, sunulan şartlara uygun olmalı ya da uygulanabilir mevzuata göre bir risk analizine dayanmalıdır³⁸. Risk analizi, tek bir çiftlik, spesifik çiftlik kategorileri ya da coğrafi bölgeler bazında yapılabilmektedir³⁹.

Kontrol aralıkları ve çiftliklerin seçimiyle ilgili ihtisaslaşmış bir kontrol dahilinde sistem, ulusal ya da bölgesel kurallara göre işler. Genellikle, konusunda uzmanlaşmış ajanslar tarafından yapılırlar ve sınırlı sayıda standart üzerinde yoğunlaşırlar. Bu nedenle çiftlikler arasında, yüksek riskli çiftlikler ve hassas alanlar daha çok kontrol edilecek şekilde seçim yapılabilir. Sistematik kontroller yanında, şüpheler ya da şikâyetler ihtiyari kontrollerle dikkate alınabilir. Ayrıca kontrollerin zamanına bağlı kontrol göstergeleri de (örneğin, gübre uygulama mesafeleri ya da gübre uygulamasının yasaklandığı zamana uygunluk) uygulanabilir⁴⁰.

Yetkili kontrol makamı, her yerinde kontrol için detaylı bir kontrol raporu hazırlamak ve çiftçiyi, gözlemlenen bir uygunsuzluk hakkında bilgilendirmek zorundadır⁴¹. Bununla birlikte inspektör, konuyla ilgili değerlendirmesini yaparken, her vaka için gerçekleri dikkate almalıdır. Yeterli kanıtın sağlanması ve mümkünse inspektörün raporunda bulguları destekleyecek dijital fotoğrafların sağlanması özellikle önemlidir⁴².

Yaptırım Sistemi

Kontroller sonucu YİŞ ya da İTÇK'ya uyulmadığının tespit edilmesi halinde, çiftçilerin aldığı toplam doğrudan ödeme miktarı azaltılmakta ya da çiftçi bu yardımlardan mahrum bırakılmaktadır⁴³. Ödemelerde kesinti ya da ödemelerden mahrum bırakma konusunda söz konusu uygunsuzluğun şiddeti, boyutu-kapsamı, sürekliliği ve tekrürü dikkate alınmaktadır⁴⁴. Yetkili makam, ayrıca ödeme kesintilerinin hesaplanmasında uygunsuzluğun ihmal ya da kasit sonucunda gerçekleşmiş olmasını da göz önünde bulundurmaktadır. Bu durumda, kasit ve ihmal için niyet dikkate alınmalıdır⁴⁵.

Ödeme Ajansı, yeri geldiğinde, kesintileri ya da çiftçileri yardımlardan mahrum bırakma durumunu belirleme sorumluluğunu taşıyan yetkili makamdır. Uygunsuzluğa,

³⁸ Nitsch. ve Osterburg, **op. cit.**, s. 5.

³⁹ Consuelo Varela-Ortega ve Javier Calatrava, **op. cit.**, s. 7.

⁴⁰ **Ibid.** s. 6.

⁴¹ Varela-Ortega ve Calatrava, **op. cit.**, s. 7.

⁴² Summary of 2008 Changes to Guidance Notes for Cross Compliance.

<<http://wales.gov.uk/depc/publications/environmentandcountryside/farmingandcountryside/farmingschemeinformation/commonagriculturalpolicy/crosscompliance/factsheets/2008changestocrosscompliance/guidancecrosscompliance.doc?jsessionid=tczxKShX3rj5t3Vg3Fk8mJLbvkvvQ4jmT w0nLkjWwFZFmGNhRJGG!514291769?lang=en>> (1.03.2009), s.1-4.

⁴³ Transfer, transfer edenin talebi üzerine tarım arazisi olmaktan çıkarılması vasıtasıyla olan herhangi bir işlem anlamına gelmektedir (73/2009/EC).

⁴⁴ 73/2009/EC **op. cit.**, s. 21-22

⁴⁵ Summary of 2008 changes to Guidance Notes for Cross Compliance, **op. cit.**, s. 1-4.

yetkili bir makam tarafından yerine getirilen herhangi bir kontrolün sonucu olarak ya da diğer şekilde yetkili makamın dikkati çekildikten sonra karar verilir⁴⁶.

İhmal durumunda kesinti yüzdesi, 5'i ve tekrarlanan uygunsuzluk halinde %15'i aşmamaktadır. Kasıtlı uygunsuzluk söz konusu olduğunda, kesinti yüzdesi, %20'den daha az değildir. Bu durumda uygulanan ceza, bir ya da daha fazla yardım programından mahrum bırakmaya kadar varabilmekte ve bir ya da daha fazla takvim yılına uygulanabilmektedir⁴⁷. Üye Devletler, gereğince gerekçelendirilmesi koşuluyla bir uygunsuzluk vakasını minör olarak değerlendirebilmektedir. Bu durumda Üye Devletler hiçbir kesinti uygulanmamasına karar verebilmektedir. Üye Devletler, takvim yılı başına ve çiftçi başına 100 Euro ya da daha az miktara karşılık gelen bir kesinti ya da mahrum bırakma cezasını uygulamamaya karar verebilmektedir (minör uygunsuzluk). Bu durumda yetkili makam, bir sonraki yılda çiftçinin söz konusu uygunsuzluk bulgularını düzeltmesini sağlayacak gerekli eyleme geçmelidir. Eylemi düzeltmek için bulgular ve yükümlülükler, çiftçiye tebliğ edilir⁴⁸.

Galler Meclisi Hükümeti'nce yayımlanan çapraz uyum kusurlarının ciddiyetini sınıflandırma rehberine⁴⁹ göre niyet, boyut-kapsam, şiddet, süreklilik ve tekerrür tanımları aşağıda yer almaktadır;

Niyet: Hak talep eden, riayet etmeme fiilini işlerken, kasıtlı ya da ihmalkâr davrandığı durumda, AB tüzükleri kapsamında, genellikle bir kesintinin düzenlenmesi gereklidir. Yetkili birimin, hak talep edenin İTÇK ya da YİŞ şartları ihlal edildiği zamanki niyetini değerlendirmesi gereklidir. Bu karar, denetim rapor formu dahilinde sağlanan bilgiye göre alınır. Bu bağlamda, hak sahibi tarafından inspektöre yapılan herhangi bir yorum, not edilmelidir.

İki tip ihlal vardır

İhmal: Doğrudan ödemelere başvuru yapanın makul dikkati, beceriyi ve tedbiri göstermede kusur etmesi sonucu YİÇ ya da İTÇK'yı ihlal ettiği durumdur.

Kasıtlı: Ceza hukuku ve medeni hukuk dahilinde yasal anlamıyla aynı olduğu şekliyle tanımlanmıştır

Boyut- Kapsam: 1122/2009/AT sayılı tüzüğün madde 47 (2)'sine göre, boyut-kapsam, riayet etmemenin boyutu, özellikle riayet etmemenin büyük bir etkisinin olup, olmadığı ya da çiftliğin kendisi ile sınırlı olup, olmadığı dikkate alınarak, belirlenmektedir.

Şiddet: 1122/2009/AT sayılı tüzüğün madde 47 (3)'üne göre riayet etmemenin şiddeti, özellikle şartın hedeflerini ya da standardın kendisini dikkate alarak, riayet etmemenin sonuçlarına bağlı olacaktır.

⁴⁶ Varela-Ortega ve Calatrava, **op.cit.**, s. 7.

⁴⁷ 73/2009/EC **op.cit.**, s. 22

⁴⁸ 73/2009/EC **op.cit.**, s. 21.

⁴⁹ <<http://wales.gov.uk/topics/environmentcountryside/farmingandcountryside/farming/cap/crosscompliance/ccfailuresguide/?lang=en>> (25.10.2010)

Süreklilik: 1122/2009/AT sayılı tüzüğün madde 47 (4)'üne göre, riayet etmemenin sürekliliğe haiz olması ya da olmaması, özellikle etkilerin devam etme zamanının uzunluğuna ya da makul araçlarla bu etkileri sonlandırma potansiyeline bağlı olacaktır. Bu tanım dikkate alınarak, ihlalin sürekliliği daimi ya da onarılabılır olarak sınıflandırılmaktadır. Sürekli ihlal, onarılabılır olandan daha yüksek bir kesinti yüzdesi getirmektedir.

Tekerrür: AB tüzüklerinde tanımlandığı şekilde aynı standart ya da aynı şart için meydana gelen tekrar eden ihmal, uygunsuzluğu açısından ceza seviyesi artırılmaktadır.

Uygunsuzluk halinde kesintilerin uygulanmasından ya da çiftçilerin yardımlardan mahrum bırakılması sonucu kalan miktarlar, Avrupa Tarımsal Garanti Fonuna (EAGF) aktarılacaktır. Ancak Üye Devletler bu miktarın %25'lik bir kısmını koruyabilmektedir⁵⁰.

Çiftlik Danışmanlığı Sisteminin (ÇDS) Oluşturulması

ÇDS, çiftçilere standartların ve iyi uygulamaların üretim sürecine nasıl uygulanabileceği hakkında bilgi hizmeti sunmaktadır⁵¹. 73/2009/AT sayılı tüzüğe göre, Üye Devletlerin, bir ya da daha fazla atanmış makam tarafından ya da özel makamlar tarafından işletilen ve arazi ve çiftlik yönetimi üzerine çiftçilere danışmanlık veren bir sistemi faaliyete geçirmeleri gereklidir. ÇDS'nin, en azından YİŞ ve İTÇK'ları kapsamaması gereklidir. Çiftçiler ÇDS'ye gönüllük esasına üzerine katılabilmektedirler. Ancak, ÇDS'nin zorunlu bir uygulama haline getirilip getirilmemesiyle ilgili olarak Komisyon, 31 Aralık 2010'a kadar Konseye bir rapor sunacaktır⁵².

2008 yılı Gözden Geçirme (Health Check) Reformu Sonrası Çapraz Uyum

Gözden Geçirmenin (Health Check) amaçlarından birisi kapsamını daraltmaksızın çapraz uyumu sadeleştirmektir. AB, programda çok sayıda sadeleştirmeye yol açan çapraz uyumun değerlendirilmesi üzerine bir rapor yayımlamıştır (1782/2003/AT sayılı direktifi değiştiren 146/2008/AT sayılı direktif ve 796/2004/AT sayılı direktifi değiştiren 319/2008/AT sayılı Direktif)⁵³.

Gözden Geçirme (Health Check) hem YİŞ, hem de İTÇK için tanımlanan standartlarda değişikliklerle sonuçlanmıştır. İTÇK'lar, su yönetimi üzerine iki yeni konu eklenmesiyle gözden geçirilmiş ve tüm orjinal standartların alt bölümü, zorunlu olanlara ya da seçenekli olanlara dönüştürülmüştür. Su yatakları boyunca tampon şeritlerin oluşturulması yeni bir zorunlu İTÇK standardı olarak belirlenmiştir. Toprak özellikleriyle ilgili önceden var olan zorunlu standart, spesifik özelliklerle ilgili olarak gözden geçirilmiştir. Üye Devlet uygulamasına bağlı olarak, söz konusu standartların

⁵⁰ 73/2009/EC, **op.cit.**, s. 22

⁵¹ Cross-Compliance, **op. cit.**, s. 3.

⁵² 73/2009/EC **op. cit.**, s. 11-12.

⁵³ Jongeneel, **op. cit.**, s. 16.

biyo çeşitlilik ya da doğal kaynakların korunmasına ilişkin ek faydalar sağlayacağı düşünülmektedir⁵⁴.

Çevreyle ilgili YİŞ'ler olduğu gibi kalırken, yabancı kuşlar ve yaşam alanları direktifleri kapsamındaki maddelerin bazıları tarımsal faaliyetlerle ilgili olmadıkları düşüncesiyle kaldırılmıştır. Kaldırılan maddeler arasında, zehirlerin kullanılması gibi seçici olmayan öldürme metotlarıyla ilgili olan Kuşlar Direktifinin 8. maddesi ve Yaşam Alanları Direktifinin 15. maddesi de yer almaktadır ki, bu maddelerin kaldırılmasının, YİŞ'lerin, çiftlik düzeyinde AB tabiatı koruma mevzuatının güçlendirilmesini olumsuz etkilediği düşüncesi öne sürülmüştür⁵⁵.

Gözden Geçirme (Health Check) ile ilgili olarak, Komisyon, çapraz uyumun sürdürülebilir tarıma katkı sağlayacak önemli bir araç olduğunu belirtmiştir⁵⁶.

Üye Devletlerde Çapraz Uyum Uygulaması

Ulusal yönetimler için, çapraz uyumun başlatılması kolay olmamıştır. Ulusal yönetimlerin, yerine getirilecek standartları ve şartları, detaylı ve anlaşılabilir bir şekilde tanımlaması ve bunları çiftçilere bildirmesi, yönetim, kontrol ve kesinti sistemini oluşturması ve uygulamaya dâhil olan tüm kurumlar arasında düzgün bir koordinasyonu sağlaması gereklidir⁵⁷.

Uygulamanın ilk yılında Üye Devletlerce, sistem yönetiminin masraflı olduğu görülmüştür. Aynı zamanda çiftçilerin uymaları gereken ve akabinde kontrol edilmesi gereken pratik öğelerin belirlenmesinde güçlük çekilmiştir. Çiftçilere yeni kuralların iletilmesi ve çiftçilerce bu kuralların kabulü her zaman kolay olmamıştır. Çapraz uyum konusundaki bilginin teknik tarafı ve hacmi, çiftçilere sunulan yeni düzenlemeler, çapraz uyumla birlikte özel mevzuat kapsamında karşılaşılan çifte yaptırım tehdidi, çapraz uyumun çiftçilerce kabulünü zorlaştıran nedenler arasında görülmüştür⁵⁸.

Bununla beraber Üye Devletler uygulamada, yerinde kontrollerin zamanı ve kontrol edilecek unsurlarla ilgili net kuralların tanımlanmamış olması, kontrollere çiftçi katılımının gerektiği ve aynı çiftliğin birkaç bölgeye yayıldığı durumlarda, kontrollerin uzun sürmesi gibi sıkıntılarla karşılaşmışlardır. Üye Devletler, “şiddet”, “boyut-

⁵⁴ IEEP CAP Health Check Review: Cross Compliance. Publication Date: 02 Dec 2008. <<http://cap2020.ieep.eu/2008/12/2/ieep-cap-health-check-review-cross-Compliance>> (05.03.2009).

⁵⁵ **Ibid.**

⁵⁶ Jongeneel, **op. cit.**, s. 16.

⁵⁷ REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL on the application of the system of cross-compliance (under Article 8 of Council Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules

for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers) <http://ec.europa.eu/agriculture/simplification/crosscom/com147_en.pdf> (08.04.2009).

⁵⁸ **Ibid.**

kapsam”, “süreklilik”, “tekerrür” ve “niyet” kavramlarının tanımlanmasında da sıkıntı yaşayabilmişlerdir⁵⁹.

Bu çerçevede, Martin Farmer and Vicki Swales (2004) tarafından bildirildiği şekilde, başlangıç aşamasında Üye Devletlerin çapraz uyumla ilgili yaşadıkları spesifik deneyimler şu şekildedir⁶⁰,

Avusturya’da yabani kuş ve habitat direktiflerinin yürürlüğe girmesiyle birlikte, Avusturyanın farklı bölgelere ayrılmış olması neticesinde, tekdüze bir kontrol seviyesinin sağlanmasının güç olacağı belirtilmiştir. Avusturya’nın yaşamış olduğu bir başka zorluk ise, Yabani Kuş ve Habitat Direktiflerin yerinde kontrollerinin kimin tarafından yapılacağıının, ulusal seviyede ve bölgesel hükümetler arasında sorunlara yol açtığı şeklindedir.

Danimarka’da Danimarka Bitki Müdürlüğü ve Gıda, Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı’nın gerek uzaktan algılama metotlarıyla gerekse fiziksel tarla kontrolleri ile daimi mera seviyelerinin tespitini yerine getirecekleri ve kontrol seviyesinin değişiklik gösterdiği durumlarda belediyelerce bazı kontrollerin yapılabileceği belirtilmiştir. Ödeme ajansları ile denetim organlarının koordineli olarak çalışarak, yapılan denetimlerde tek çiftlik ödemesinden yapılacak kesintiyi denetim organlarının ajansa bildireceği belirtilmiştir. Ayrıca, Natura 2000 alanları için çiftlik seviyesinde standartların hazırlanmasının güç bir durum olmasının, sadece Danimarka için değil, diğer üyeler için de, önemli bir sorun olduğu vurgulanmıştır.

Finlandiya’da çapraz uyum İTÇK standartlarından biri olan daimi meraların biçilerek veya otlatılarak sürdürülmesi koşulunun, karışık çevresel sonuçları beraberinde getirebileceği belirtilmiş ve daha çok yardım alınması ile çevresel kazanımların artırılabilceğinin altı çizilmiştir.

İspanya’da çiftçilerin çapraz uyum standartlarını karşılamasının, her bir bölgenin, çiftçiler için iyi tarım kılavuzları ve özellikle de toprak erozyonuyla ilişkili olan kılavuzları hazırlamasına bağlı olacağı sonucuna varılmıştır.

İngiltere için çapraz uyum kriterlerinin, AB (15)’ler ile kıyaslandığında oldukça geniş ve detaylı olarak hazırlanmış ve çevresel olarak, İTÇK diğer bazı Üye Devletlerin İTÇK’larına oranla daha fazla çevresel fayda sağlamıştır.

Üye Devletlerde İTÇK Standartları

İTÇK standartlarıyla ilgili olarak, Üye Devletler, ilgili tüzükte belirtildiği şekilde standartları uygulamak üzere önlemleri geniş bir bantta yürürlüğe koymuşlardır. Üye Devletler, tüzükte belirtilen standartların sadece bazılarını uygulamışlardır. Üye

⁵⁹ **Ibid.**

⁶⁰ Martin Farmer and Vicki Swales. The Development and Implementation Of Cross Compliance in the EU 15:An Analysis Institute for European Environmental Policy, A Report for the RSPB, December 2004. <<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/2004/RSPBcrosscompliance.pdf>> 15.11.2008

Devletlerin İTÇK standartlarına ilişkin tercihlerini gerekçelendirme konusunda bir yükümlülüğü bulunmamaktadır⁶¹.

2004 Mayıs ayında AB'ye katılan 10 Orta ve Doğu Avrupa ülkesindeki çiftçilerin İTÇK'ları karşılama gereklidir. Ancak 2007 yılında üye olan Bulgaristan ve Romanya'nın, İTÇK'ları karşılama için, 2008 sonuna kadar bir geçiş dönemi sağlanmış, YİŞ'leri karşılama içinse daha uzun bir geçiş dönemi verilmiştir⁶².

Çizelge 3.'de Üye Devletlerin uyguladıkları İTÇK standartları verilmiştir. Çizelge'nin incelenmesinden görülebileceği üzere, İTÇK standartlarının çoğunu karşılayan Üye Devletler, Yunanistan ve Almanya'dır.⁶³.

---

⁶¹ R. Jongeneel. 2008, **op.cit.**, s 1-.22. Unpublished version.

⁶² Kacie Fritz. Poland Agricultural Situation EU Cross-Compliance - What it Means for Poland 2009 and Beyond 2008. Approved by: Eric Wenberg, U.S. Embassy. 12/18/2008, GAIN Report Number: PL8035. <<http://www.fas.usda.gov/gainfiles/200812/146306914.pdf>> (04.04.2009) s. 2.

⁶³ Dimitris Dimopoulos et. al. The Responsiveness of Cross Compliance Standards to Environmental Pressures. Deliverable 12. Sixth Framework Programme SSPE-CT-2005-022727, 2006.

<<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/crosscompliance/D12%20Relevance%20of%20cross%20compliance%20to%20environmental%20pressures.pdf>> (4. 04 2009) s. 1-25.

Çizelge 3. Bazı Üye Devletlerde konu ve standartlara göre İTÇK standartları

Konu	Standart	Almanya	İngiltere (BK)	Yunanistan	Danimarka	Fransa	Çek Cumhuriyeti	Litvanya
Toprak Erozyonu	Minimum Toprak Örtüsü	✓	✓	✓	✓			✓
	Minimum Toprak Yönetimi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Terasları Korumak	✓		✓			✓	
Toprak Organik Maddesi	Ekim Nöbeti	✓	✓	✓		✓		
	Tarla Anızı Yönetimi	✓	✓	✓		✓		
Toprak Strüktürü	Makine Kullanımı	✓	✓	✓				
Minimum Bakım Düzeyi	Uygun Otlatma Rejimleri/ Stoklama Oranları		✓	✓				
	Daimi Meralar	✓	✓	✓	✓		✓	✓
	Peyzaj Özellikleri	✓	✓	✓			✓	
	İstenmeyen Vejetasyon	✓	✓	✓	✓	✓		✓
	Zeytinlik					✓		

Üye Devletlerin önemli bir çoğunluğunca uygulanan toprak koruma konusunda diğer İTÇK standartlarının bir bölümü aşağıda yer almaktadır⁶⁴;

⁶⁴ R. Jongeneel et al., **op. cit.** s. 47-53

İtalya ve İspanya’da bazı istisnalara izin verilmekle birlikte, genellikle anızların ve diğer ürün artıklarının yakılması yasaklanmıştır. Bunun yerine anızlar, toprağa karıştırılmalı ya da canlı hayvanlarca otlatılmalıdır.

Fransa, Almanya ve İngiltere’de uygulanan işlenebilir arazi üzerinde yılda en az üç ürünün yetiştirilmesiyle başarılı ekim nöbeti modeli uygulaması ya da İngiltere ve Yunanistan’da uygulandığı gibi uygun ikincil ürün tarımı yapılmalıdır.

Yunanistan’da olduğu gibi, yüksek eğimli bölgeler, kış dönemi boyunca bitki örtüsü ile kaplı olmalı ya da yatay sınırları takiben sürülmeli, ya da Çek Cumhuriyeti’nde uygulandığı gibi geniş sıra ürünlerle ekilmemelidir.

Toprak strüktürü konusundaki şartlar, drenaj ağlarının korunmasından, bataklık, su basmış ya da karla kaplı arazi üzerinde çalışılması ve araç kullanılmasının yasaklanmasına kadar değişmektedir.

Minimum bakım düzeyi, minimum stoklama oranları, yeterli daimi mera alanının korunması, peyzaj özelliklerinin korunması ve istenmeyen vejetasyonun önlenmesi olmak üzere dört tipte şarttan oluşmaktadır. Genelde Üye Devletler için ortak yükümlülük daimi meranın korunmasıdır. Yetkili makamlar, minimum ve maksimum stok otlatma yoğunluklarını oluşturmuştur. Otlatma yoğunluğu tedbirinin amacı, dağlık ve daha az tercih edilen alanlarda marjinal canlı hayvan çiftçilerinin (minimum stoklama yoğunluğu tanımlaması yoluyla) üretimlerinden vazgeçmelerini önlemek ve (maksimum stoklama yoğunluğu tanımlanması yoluyla) dağlık bölgeler ve adalardaki daimi meraları aşırı otlatma ve bozulmadan korumaktır. Yoğun ve bir hayli gelişmiş canlı hayvan sektörü olan Almanya, Danimarka, Fransa ve Çek Cumhuriyeti gibi diğer AB ülkeleri, canlı hayvan otlatma yoğunlukları konusunda spesifik İTÇK önlemine sahip değildir.

Peyzaj özelliklerinin korunmasıyla ilgili tedbirlere özel önem verilmiştir. Danimarka ve Fransa hariç, Almanya, İngiltere, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti ve Litvanya, tarımsal peyzaja ilişkin önemli geleneksel özelliklerinin korunmasını hedefleyen İTÇK tedbirlerini kullanmaktadır. Bu özellikler, teraslar, ağaçlar ya da ağaç sıraları, taş duvarlar (stonewalls), çalılar, su yatakları ve diğer çeşitli fiziksel ve yapay sınır özellikleridir.

Tüm çiftçilere aynı muamele yapıldığı gerekçesiyle Yunanistan’da ekim nöbeti programı iptal edilmiştir, İngiltere, Fransa, Almanya İTÇK’deki zorunlu şartların ötesine geçen kendi çapraz uyum tedbirlerini oluşturmuşlardır. Fransa’da çiftçiler, sulama amaçlı suyu çıkarmadan önce izin istemekle, Almanya’daki çiftçiler ise ekim nöbeti şartını karşılamamaları halinde humus dengesini hesaplamakla ve toprak organik maddesini analiz etmekle yükümlüdürler.

Toprak erozyonu konusunda, Fransa, İtalya, İspanya’da hasat sonrası tedbirlerle ilgili özel bir şart gözlemlenmediği, Almanya, Hollanda ve Birleşik Krallık’ta toprak örtüsü şartları mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Birleşik Krallık, işlenebilir arazinin tamamında örtücü bitki uygulamasını şart koşarken, Almanya toplam alanın yalnızca %40’ı için bunu şart koşturmaktadır. Hollanda içinse, tahıllar ve mısırdan sonra

bu şart gereklidir. Ayrıca Hollanda'da hasat sonrasında, minimum toprak işleme derinliği 20 cm'den daha az olmamalıdır. Almanya ve Hollanda'nın eğimli alanlarda otlakların korunmasıyla ilgili şartları vardır. Birleşik Krallık'ta otlakların aşırı otlatılması, Almanya'da otlakların sürülmesi yasaklanmıştır. İtalya, Birleşik Krallık ve İspanya'nın eğimli araziden toprak kaymasını azaltmayı hedefleyen şartları vardır. Fransa, Birleşik Krallık ve İspanya erozyonu azaltan tampon şerit ya da bölgeleri şart koşturmaktadır.

Polonya, Bulgaristan ve Çek Cumhuriyeti Uygulamaları

Polonya⁶⁵: Polonya'da 13 civarında İTÇK kabul edilmiştir. Eğimli arazide toprak erozyonuyla mücadele ve arazinin terk edilmesini önlemek öncelik olarak belirlenmiştir. Polonya'da hayvanların kimliklendirilmesi ve kaydı tüzüğüne uyumun en zorlayıcı unsur olması beklenmektedir. Polonya'nın halk sağlığı, bitki ve hayvan sağlığı ile hayvan hastalıklarına dair raporlama ve hayvan refahına ilişkin YİŞ'leri 1 Ocak 2011 yılına kadar karşılaması gereklidir. Ancak Polonya, hayvan refahı şartlarını karşılamak üzere 1 Ocak 2013'e kadar süre artırımını talep etmiştir. YİŞ uygulamasına ilişkin kurumsal sorunlar ve yüksek yönetim masrafları, Polonya'nın tüm çapraz uyum şartlarını uygulama yükümlülüğünde erteleme ya da safhalandırma talep etmesinin başlıca nedenleridir.

Bulgaristan⁶⁶: Bulgaristan'da çapraz uyum uygulamaları 2012 yılına kadar zorunlu olmalıdır. İnsan sağlığına uygun ve çevre dostu tarım uygulamaları için mevcut AB şartlarının çiftçiler için önemli ölçüde zorlayıcı ve yüksek maliyetli olacağı düşünülmektedir. Bulgaristan, yerel topraklarının ve nehirlerinin eski Üye Devletlerde olduğu kadar kirlenmediğini, son 15 yıl boyunca gübre ve kimyasal kullanımının minimuma çekildiğini ve Bulgaristan'a, AB-15 üye devletlerine tam olarak sağlanan doğrudan yardımlardan daha az miktarda sağlanması durumunda, ülkenin daha esnek uygunluk kriterleri olması gerektiği konusunda gerekçelendirme yapmıştır.

Çek Cumhuriyeti⁶⁷: Çapraz uyumun kontrolünden sorumlu kurumlar, Devlet Tarımsal Müdahale Fonu, Çek Çevre Müfettişliği, Tarımda Denetleme ve Test Etme Merkez Enstitüsü, Çek Islah Müfettişliği, Devlet Bitki Sağlığı İdaresi'dir. Çapraz uyum tedbirleri yalnızca doğrudan ödemelere değil, aynı zamanda, II. eksen altındaki çevre ve peyzajın geliştirilmesi tedbiri için Kırsal Kalkınma Avrupa Tarımsal Fonundan gelen desteklere de uygulanmaktadır. Çapraz uyum şartlarından kaynaklanan yükümlülükler, Çek Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne girdiği 2004 yılından itibaren, ulusal mevzuatın bir parçası haline getirilmiştir.

⁶⁵ Fritz, **op.cit.**, s. 2-3.

⁶⁶ Mila Boshnakova, **Bulgaria Agricultural Situation Domestic Support Update 2007 Date: 5/8/2007**, GAIN Report Number: BU7013. <<http://www.fas.usda.gov/gainfiles/200705/146281057.pdf>> (17.03.2009).

⁶⁷ Ondrej Votruba, **FAS in scope of cross compliance. Experiences of Check Republic**, Workshop on cross-compliance and farm advisory system (AGR 32710), The EU TAIEX ve DPT, 5 June 2009, Ankara

Çapraz uyumun tasarlanması konusunda, çoğu durumda Tarım Bakanlığı ya da bu Bakanlığın muadili sorumlu tutulmuştur. Tarım Bakanlığı ve çevreden sorumlu Bakanlık arasında işbirliği, özellikle kuşlar ve habitatlarla ilgili YİŞ'ler ile İTÇK standartları için gerekli olmuştur⁶⁸. Çapraz uyum standartlarının tasarlanmasında, çapraz uyum standartlarının etkin olması için şu gereklilikler akıldan çıkarılmamalıdır;

- Başarmaya çalıştıkları hedeflerle açık bir şekilde ilgili olmaları,
- Uygulanacakları tarımsal durumlara uygun olmaları
- Çapraz uyum kurallarına uymak zorunda olanlarca anlaşılabilir olması
- Tarımsal çevre hedefleriyle birlikte söz konusu diğer politikalarla koordinasyon içinde olması⁶⁹.

Çapraz uyumla ilgili kriterlerin tasarlanmasında, bu gerekliliklerin dikkate alınmasının ülkemizde çapraz uyumla ilgili kurulacak sistemin başarısını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Türkiye’de Çapraz Uyum Kriterlerinin Uygulanması

Ülkemizde çapraz uyum kurallarının oluşturulması ve uygulamasının gerçekleştirilmesiyle ilgili çalışmalar başlatılmıştır. Bununla birlikte, dekar başına yapılan doğrudan gelir desteği ödemeleri, Çiftçi Kayıt Sistemine dahil olma, toprak analizi yaptırma ve organik tarım yapma koşullarına bağlı olarak gerçekleştirilen uygulamaların, OTP’deki çapraz-uyuma uygun olmadığı tespit edilmiştir⁷⁰.

AB çapraz uyum kriterlerine doğrudan uyum amacıyla yapılan çalışmalar incelendiğinde, iki önemli çalışma göze çarpmaktadır. Bunlar, AB mevzuatına uyum amacıyla Türkiye Cumhuriyeti tarafından yayımlanan Ulusal Program ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülen MATRA⁷¹ Projesi’dir.

⁶⁸ Heike Nitsch and Bernhard Osterburg, **The Administrative Arrangements for Cross Compliance**, Cross Compliance Network Bulletin A Forum for the Analysis of Environmental Cross Compliance Autumn 2006.

<<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/crosscompliance/Cross%20Compliance%20Network%20Bulletin%20Autumn%202006.pdf>> (01.02.2009), s. 5.

⁶⁹ **Cross Compliance: An Example of Better Regulation?**, Background Paper for the Cross Compliance Seminar held in Paris on 3 July 2006. Deliverable 15. Institute for European Environmental Policy, July 2006.

<<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/crosscompliance/D15%20Paris%20Seminar%20Background%20Paper.pdf>> (26.01.2009), s. 10.

⁷⁰ Kutay Dişbudak, **Avrupa Birliği’nde Tarım-Çevre İlişkisi ve Türkiye’nin Uyumu**, AB Uzmanlık Tezi. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2008, <http://diabk.tarim.gov.tr/kutay_disbudak_tez.pdf> s. 69.

⁷¹ 1994 yılında Hollanda tarafından Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin demokratikleşmelerine ve hukuk devletine geçmelerine katkı sağlamak amacıyla başlatılan program.

2008 Yılı Ulusal Program⁷²

2008 yılı Ulusal Programın Fası 11 Tarım ve Kırsal Kalkınma bölümünde yer aldığı üzere, 1782/2003/AT⁷³ sayılı tüzüğün çapraz uyumla ilgili kısmının ulusal mevzuata aktarılması için öngörülen tarih 2011 sonrasındır. Mevzuatı aktarmaktan sorumlu kurum Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'dır. Programda, mevzuatın uyumu ve uygulanması için gerekli kurumsal yapılanma ihtiyaçları incelendiğinde, çapraz uyum kurallarının ve bu kurallara uyumun kontrol edilmesine ilişkin esasların belirlenmesi için öngörülen takvim 2010 yılıdır. Çapraz uyum için danışmanlık hizmetinin oluşturulması konusunda da ön görülen tarih 2010 yılıdır.

Türkiye Tarımsal Üretiminde Çapraz Uyumun Geliştirilmesi Projesi⁷⁴

2007 yılında teklif edilen ve faydalanıcıları Tarım ve Köyşleri Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı olan MATRA projesinin amacı; "Tarımsal üretim faaliyetlerinin çevreye duyarlı, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen, doğal kaynakları korumayı hedefleyen bir sistemde sürdürülmesini sağlamak üzere "Türkiye Çapraz Uyum Kriterlerinin Belirlenmesi"dir⁷⁵.

Proje ile,

- Faydalanıcılar ve ilgili diğer paydaşlar arasında çapraz uyumla ilgili ortak anlayış ve işbirliği temelini oluşturulması,
- TKİB, ÇOB personeli ve ilgili organizasyonların çalışma prosedürlerinin ve kurumsal yapılarının güçlendirilmesi,
- TKİB, ÇOB personeli ve ilgili partnerlere yönelik eğitim ve kapasite geliştirme,
- Kamunun (özellikle çiftçilerin) ve ilgili diğer paydaşların çapraz uyumun gereğiyle ilgili bilinçlendirilmesi ve bilgiye erişimin, bilginin yayımının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Türkiye Çapraz Uyum Standartları içerisinde yer alacak YİŞ'lerin belirlenmesi, bu çerçevede, YİŞ'lere karşılık gelen ulusal mevzuatın belirlenmesi, İTÇK'ların belirlenmesi, çapraz uyumla ilgili görev alacak personelin bilgi, beceri ve uygulama kapasitelerinin artırılması, Türkiye Çapraz Uyum Standartlarına yönelik uygulama planlarının oluşturulması projenin faaliyetleri arasındadır.

⁷² 2008 yılı Ulusal Program. <http://www.abgs.gov.tr/files/UlusalProgram/UlusalProgram_2008/Tr/doc/iv_11_tarimvekirskalkinma.doc> (03.01.2009).

⁷³ 73/2009/EC sayılı tüzük, 1782/2003/EC sayılı tüzüğün yerini almıştır.

⁷⁴ Türkiye Tarımsal Üretiminde Çapraz Uyumun Geliştirilmesi Projesi http://www.tarim.gov.tr/sanal_kutuphane3/tugem/Tugem_CaprazUyum/Capraz_Uyum_Icerisinde_Yer_Alana_Cevre_Ile_Ilgili_Yasal_Mevzuat.pdf (5.03.2009)

⁷⁵ Mehmet Hasdemir, **Sözlü Görüşme**, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı. 16.04.2009

Bu çerçevede, çapraz uyum standartlarının tasarlanmasında tarım ve çevre sektöründe yer alan sivil toplum kuruluşları, lobi grupları, firmalar, çiftçi ve diğer paydaşların da görüşünün alınması uygulamanın etkinliğini arttıracaktır.

Türkiye’de Çapraz Uyum Kriterleriyle İlgili Mevcut Durum

AB Çapraz uyum kriterlerinin çevre ile ilgili YİŞ’lerine karşılık gelen Türk mevzuatıyla ilgili mevcut durum Çizelge 4’de gösterilmiştir⁷⁶.

Çizelge 4. Çapraz Uyum Kriterleriyle İlgili Türk Mevzuatının AB Mevzuatına Uyum Durumu

AB Mevzuatı	Türk Mevzuatı	Uyum Durumu
91/676/AET Tarımsal Kaynaklardan Gelen Nitratların Sebep Olduğu Nitrat Kirliliğinin Önlenmesi Direktifi	Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği	18.02.2004 (yürürlük tarihi)
86/278/AET Arıtma Çamurunun Tarımda Kullanılması Halinde Çevrenin ve Özellikle Toprağın Korunması Hakkında Konsey Direktif	Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği	31.05.2005 (yürürlük tarihi)
80/68/AET Yeraltı Sularının Bazı Tehlikeli Maddelerin Neden Olduğu Kirlenmeye Karşı Korunması Hakkında Direktif	-	Teknik çalışmalar devam ediyor.
92/43/AET Yabani Flora, Fauna ve Doğal Yaşam Ortamlarının Korunması Hakkında Direktif (Habitat Direktifi)	- Biyçeşitlilik ve Doğa Koruma Kanun Taslağı hazırlanmıştır.	Öngörülen uygulama/yürürlük tarihi 2007-2009
79/409/AET Yaban Kuşlarının Korunması Hakkında Direktif (Kuş Direktifi)	- Biyçeşitlilik ve Doğa Koruma Kanun Taslağı hazırlanmıştır	Öngörülen uygulama/yürürlük tarihi 2007-2009

Hayvanların kimliklendirilmesi ve kaydına ait tüzüğe uyum, üye ülkelerde zorlayıcı unsurlardan biri olarak tanımlanmıştır. YİŞ’lerden biri olan 1782/2003/AT sayılı tüzüğü ve 92/102/AET ve 64/432/AET sayılı direktifleri tadil eden ve koyun ve keçilerin kaydı ve kimliklendirilmesi için bir sistem kuran 17 Aralık 2003 tarih ve 21/2004/AT sayılı Konsey Tüzüğü’ne karşılık olarak, Türkiye’de 2008 yılı Türkiye-AB mali işbirliği kapsamında kabul edilen Koyun ve Keçilerin Kimliklendirilmesi projesi uygulamada olup, doğrudan çapraz uyum için olmasa dahi uyum için yapılan önemli bir çalışmadır. Ayrıca, YİŞ’lerden birini kapsayan 91/676/AT sayılı direktife uyum

⁷⁶ Türkiye Tarımsal Üretiminde Çapraz Uyumun Geliştirilmesi Projesi, **op.cit.**

amacıyla hazırlanan ve 2007 yılı T.C.-AB Mali İşbirliği programı kapsamında kabul edilen Nitrat Direktifinin Uygulanması Projesi, iyi tarım uygulama kodlarının oluşturulması ve yayılması hususunda uygulanan bir diğer önemli projedir.

Ülkemizde, Çiftçi Kayıt Sistemine dahil olma, toprak analizi yaptırma ve organik tarım yapma koşullarına bağlı olarak gerçekleştirilen dekar başına yapılan doğrudan gelir desteği ödemelerinin OTP'deki çapraz uyuma uygun olmadığı tespit edilmiştir⁷⁷. Ülkemizde henüz doğrudan çapraz uyum kurallarını düzenleyen bir yasal çerçeve mevcut değildir. Ancak, çapraz uyum konuları, ülkemizin Avrupa Birliği katılım sürecinde Fasil 11 Tarım ve Kırsal Kalkınma altında yer almasına rağmen, YİŞ'lerin kapsadığı alanlar itibarıyla 30 Haziran 2010 tarihinde müzakereye açılan Fasil 12 Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı ile yakından ilgilidir. Fasil 12'nin müzakereye açılabilmesi için Fasil 12 kapsamında yer alan AB mevzuatının ulusal mevzuata aktarılması ve uygulanmasına ilişkin takvimi ortaya koyan detaylı bir Strateji Komisyona sunulmuştur⁷⁸. Bu alandaki mevzuatın uyumlaştırılması, dolaylı olarak YİŞ'lerin yasal alt yapısını da oluşturacaktır. Bu çerçevede yine söz konusu fasılın açılış kriterlerinden biri olan ve 11.6.2010 tarihinde 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu kabul edilmiş; kanun ve kanuna bağlı ikincil düzenlemelerle halk sağlığı, bitki ve hayvan sağlığı ve hayvan refahı alanındaki YİŞ'lerin dolaylı yasal alt yapısının oluşturulmasına olanak sağlanmıştır.

Ancak, İTÇK dahil çapraz uyum kriterlerinin net olarak belirtildiği ve çiftçilerin sorumluluklarının ve uygulanacak yaptırımların tanımlandığı ve idari olarak uygulamadan sorumlu olacak makamların da hukuki bir düzenleme içerisinde tanımlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de henüz çapraz uyum kurallarını doğrudan düzenleyen herhangi bir yasal dayanak bulunmamaktadır. 2009/73/AT sayılı tüzük incelendiğinde, çapraz uyum kriterlerinin tam anlamıyla uyumlaştırılması ve uygulamaya konulabilmesi için ülkemize geçiş süreci tanınması olasıdır. Ancak, çapraz uyum; çevre, halk sağlığı, bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve hayvan refahı alanlarında ilgili çiftçilere ağır yükümlülükler getirdiğinden çapraz uyumun uygulamaya konulması, söz konusu alanlarda faaliyet gösteren ve doğrudan ödemelerden yararlanmak isteyen çiftçilerce özellikle hayvan refahı, halk sağlığı alanlarında yatırım yapılması ihtiyacını doğuracaktır. 2009 yılı verilerine göre ülkemizde, 17.7 milyon tarımla uğraşan nüfus ve 5.2 milyon istihdam edilen nüfus bulunmaktadır⁷⁹. Bu durum gelecekte, en azından çapraz uyum kriterlerini karşılamayan çiftçilerin ve tarımsal işletmelerin gelirlerinde ve üretimlerinde azalmaya

⁷⁷ Kutay Dişbudak, **Avrupa Birliği'nde Tarım-Çevre İlişkisi ve Türkiye'nin Uyumu**, AB Uzmanlık Tezi. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2008, <<http://diabk.tarim.gov.tr/Tezler.html>> s. 69.

⁷⁸ Burçak Yüksel, **Çapraz Uyum-11 No'lu Yasal İdari Şart**, Ulusal Gıda Referans Laboratuvarı Dergisi, 2011 (değerlendirilme aşamasında)

⁷⁹ **Genel Kurul Konuşma Metni Taslağı**, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, 15.12.2010

yol açabilir. Bu çerçevede, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracının 5. bileşeni (IPA-5) Kırsal Kalkınma kapsamında AB fonlarının kullanılmasını sağlamak amacıyla 18.05.2007 tarih ve 26526 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun”la kurulan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu’nca uygulanan IPARD Destek Programı dikkate alınarak, çapraz uyumun, 08.02.2006 tarih ve 26074 sayılı Resmi Gazete “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun”la Devlet Planlama Teşkilatı koordinatörlüğünde kurulan Bölgesel Kalkınma Ajanslarının destek programlarına alınması gelecekte ortaya çıkabilecek yatırım ihtiyacının azaltılmasında önemli bir rol oynayabilecektir.

Ayrıca, çapraz uyumla ilgili yasal düzenlemeler yapılmadan ve kriterlerin uygulanmasına geçilmeden önce bu tür bir destekleme sisteminden ülkemiz çiftçilerinin ve tarım sektörünün sosyal, çevresel ve ekonomik boyutlarıyla nasıl etkilenebileceğini ortaya koyan bir etki analizi yapılmalıdır.

Gelecekte çiftçiler için destekleme programları tasarlanırken, potansiyel olarak kırsal kalkınma, tarımsal çevre programları ve çapraz uyum desteklerinden yararlanmak isteyen çiftçilerin her bir destek programı için ayrı yükümlülükleri olacağı ve birden fazla programda yaptırım sistemine tabi olabileceği dikkate alınmalıdır. Ayrıca, yerinde kontrollerin zamanı ve kontrol süresince kontrol edilecek unsurlarla ilgili net kurallar tanımlanmalı, kesintilerin hesaplanmasında önem taşıyan “şiddet”, “boyut-kapsam”, “süreklilik”, “tekerrür” ve “niyet” kavramlarının tanımlanmasına önem verilmelidir. Bu kavramların tanımları açık bir şekilde ilgili AB mevzuatına göre yapılmalı ve bu konuda inspektörler için uygulama rehberleri hazırlanmalıdır.

Çapraz uyum için 2009/73/AT sayılı tüzükte belirtildiği üzere, Üye Devletlerin, YİŞ ve İTÇK’lara uygunluğu temin etmek üzere mevcut idari ve kontrol sistemlerinden faydalanabilmeleri mümkündür. Ancak bu sistemler, entegre sistemle uyumlu olmalıdır. Bu nedenle ülkemizde henüz tam olarak faaliyete geçmemiş olan entegre idare ve kontrol sisteminin faaliyete geçirilmesi gereklidir.

Üye Devlet uygulamaları incelendiğinde, YİŞ’lere uygunluğu temin etmek için eğitim ve yayım programlarının hazırlanmasına ihtiyaç duyulacaktır. Çapraz uyum kriterlerinin uygulanabilmesi bilinçli çiftçilerin varlığına ve bu bilgilerin çiftçilere zamanında aktarılabilmesine bağlı olduğundan ve Üye Devletlerin belirledikleri çapraz uyum kriterlerini çiftçilere elektronik araçlar ile duyurmaları gerektiğinden, bilişim alt yapısıyla birlikte yayım çalışmaları son derece önemlidir. Yayım çalışmalarında, özel danışmanlık sistemi yanında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nın (Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü) Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi kapsamında istihdam edilen sözleşmeli personelden yararlanılabilir. Bu durumda, öncelikli olarak söz konusu personelin çapraz uyum konusunda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekli olacaktır.

Çapraz uyumla ilgili bilginin çiftçilere aktarılabilmesi açısından önem taşıyan Çiftlik Danışmanlığı Sistemi çapraz uyum kriterleri ulusal mevzuata aktarıldığı tarihe kadar çapraz uyum için işlerlik kazanamayacaktır. Böylece, “Çiftlik Danışmanlığı

Sistemi'nin devreye girmesi, yapılan çalışmalar için bir lokomotif görevi görebilecek ve Türkiye'nin AB'ye uyum sağlamasında aşılması zor gibi görünen önemli bir engeli de ortadan kaldıracaktır.

Türkiye'de çapraz uyum kriterlerinin başarıyla uygulanması ilgili kurumlar arasında koordinasyonun etkin bir şekilde sağlanması ve tarım ve çevre sorunlarıyla ilgilenen kurumlar arasında görev ve sorumluluğun uygun şekilde dağılımına bağlı olacaktır. Ülkemizde çapraz uyum kriterlerinin uygulanmasıyla ilgili iki önemli Bakanlık; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı'dır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, çevre alanındaki çapraz uyum kriterleri için Çevre ve Orman Bakanlığı ile işbirliği içinde çapraz uyum kriterlerinin tasarlanmasından sorumlu olmalı ve kontroller dahil çapraz uyum için koordinatör kurum rolünü üstlenmelidir. Çapraz uyum sisteminin bütünüyle ülkemizde kurulması ve işlerlik kazanabilmesi için Türkiye-AB Mali İşbirliği kapsamında Katılım Öncesi Mali Yardım Aracının 1. Bileşeni (IPA-1) Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Yapılanma kapsamında proje teklif edilmesi yararlı olacaktır. Ayrıca, ülke koşullarına uygun YİŞ ve İTÇK'ların hazırlanmasında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı'nın ve ilgili diğer kurumların yanı sıra üniversitelerin konuyla ilgili bilgi birikiminden yararlanılmalı ve çapraz uyum kriterleri ve bunların açık ve detaylı bir şekilde tanımlanması ve uygulanması ile ilgili düzenli çalışma grupları oluşturulmalıdır.

Konuyla ilgili literatür, birden fazla kontrol biriminin atanabilmesinin mümkün olduğunu ortaya koymuştur. Bu kapsamda, bu birimler, ihtisaslaşmış kontrol birimleri ya da doğrudan Ödeme Ajansı olabilmektedir. Ülkemizde Katılım Öncesi Mali Yardım Aracının (IPA) 5. Bileşeni Kırsal Kalkınma kapsamında AB fonlarının kullanılmasını sağlamak amacıyla Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu kurulmuştur. Gelecekte bu kurumun Ödeme Ajansı olarak faaliyet göstermesi, dolayısıyla çapraz uyum kriterlerine ilişkin kontrol görevlerinden bir kısmını üstlenmesi beklenmektedir. Ancak, özellikle çevre, bitki ve hayvan sağlığı, halk sağlığı ve hayvan refahı alanlarında, YİŞ'lere uygunluğun kontrolü için ayrıca ihtisaslaşmış kontrol kurumlarının tanımlanmasına ihtiyaç duyulacaktır.

Çapraz uyum, AB katılım müzakerelerinde halihazırda askıya alınmış olan Fasıllar 11 Tarım ve Kırsal Kalkınma altında yer almaktadır. AB üyelik sürecinde 30 Haziran 2010 tarihinde müzakereye açılmış bulunan Fasıllar 12 Gıda Güvenliği, Hayvan Veterinerlik ve Bitki Sağlığı alanındaki deneyimler Komisyonun yaklaşımının, ilgili alandaki AB müktesebatının Türk mevzuatına aktarılması ve uygulamasının üyelik tarihinden en az iki yıl önce tamamlanmış olması gerektiğini göstermiştir. Benzer bir yaklaşımın, gelecekte, henüz müzakereye açılmamış olan Fasıllar 11 Tarım ve Kırsal Kalkınma için de sergilenebilmesi söz konusudur. Bu nedenle üyelik tarihi beklenmeden bu tür bir çalışma takviminin yetkili makamlar tarafından benimsenmesi, ülkemizin üyelik sürecine hız kazandıracaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde çapraz uyumun uygulanabilmesi için öncelikle, AB katılım müzakereleri sürecinde Fasıllar 11 Tarım ve Kırsal Kalkınma'nın açılış

kriterlerinden biri olan doğrudan destekler ile fiyat desteklerinin OTP'ye uygun olarak üretimden bağımsız hale getirilmesi gereklidir.

Sonuç olarak, Fasıl 11 altında yer alan bu kuralların ülkemiz mevzuatına aktarılması ve uygulanması, ülkemizin üyelik sürecine hız kazandıracak ve ülkemiz tarımının halk sağlığı, hayvan sağlığı, hayvan refahı ve çevreye daha duyarlı hale getirilmesinde önemli bir adım atılmış olacaktır.

Kaynakça

- Evaluation of the Application of Cross Compliance as Foreseen under Regulation 1782/2003, **Part II: Replies to Evaluation Questions–27/7/2007**, Alliance Environment (2007), s.24.
<http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/cross_compliance/index_en.htm>. (12.02.2009)
- Genel Kurul Konuşma Metni Taslağı**, Tarım ve Köyüşleri Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, 15.12.2010
<http://ec.europa.eu/agriculture/simplification/crosscom/index_en.htm>. (8.01.2011)
<http://ec.europa.eu/agriculture/simplification/crosscom/index_en.htm>. (8.01.2011) <<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=37>> (6.01.2011)
<http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/MuzakereCercevesi/Muzakere_Cercevesi_2005.pdf> (5.01.2010) <<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-iliskileri.tr.mfa>> (6.01.2011)
<<http://wales.gov.uk/topics/environmentcountryside/farmingandcountryside/farming/cap/crosscompliance/ccfailuresguide/?lang=en>> (25.10.2010)
- R. JONGENEEL et al., **Compliance with Mandatory Standards in Agriculture, A Comparative Approach of the EU vis-à-vis the United States, Canada and New Zealand.** 2007, s.27-46, <www.lei.dlo.nl/publicaties/PDF/2007/6_xxx/6_07_21.pdf> (29.11.2010)
- R. JONGENEEL and H. BRAND, Common Agricultural Policy of the European Union. Chapter 9 Direct Income Support and Cross-Compliance, **EU Policy for Agriculture, Food and Rural Areas**, The Netherlands Arie Oskam et. al., 2010, s. 191-204
- Commission Regulation (EC) No 1122/2009 of 30 November 2009 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 73/2009 as regards cross-compliance, modulation and the integrated administration and control system, under the direct support schemes for farmers provided for that Regulation, as well as for the implementation of Council Regulation (EC) No 1234/2007 as regards cross-compliance under the support scheme provided for the wine sector

- Council Regulation (EC) No 73/2009 of 19 January 2009 establishing common rules for direct support schemes for farmers under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, amending Regulations (EC) No 1290/2005, (EC) No 247/2006, (EC) No 378/2007 and repealing Regulation (EC) No 1782/2003. OJ L 30, 31.1.2009, p. 16–99.
- Consuelo VARELA-ORTEGA ve Javier CALATRAVA, EU Concerted Action: Developing Cross Compliance in the EU: Background, Lessons and Opportunities, **(Q1k5-Ct-2002-02640) Evaluation of Cross Compliance: Perspectives and Implementation Report of Seminar 4**, Granada, Spain (19-20 April 2004), s. 29. <<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/crosscompliance/seminar4report.pdf>> (14.01.2009)
- IIEP, IIEP CAP Health Check Review: **The New GAEC Framework**, 2008. <http://cap2020.ieep.eu/assets/2008/12/2/CAP2020_-_New_GAEC_Framework.pdf> (2.04.2009)
- R. JONGENEEL, Common Agricultural Policy of the European Union, Chapter 9 Direct income support and cross-compliance. Matra Training for European Cooperation (MTEC), **For the Societal Transition (MATRA) Programme Course Note**, 2008, s 1-.22. Unpublished version.
- Barrie WILLIAMS et al., EU-27 Trade Policy Monitoring EU Member States reach Political Agreement on CAP Health Check 2008, **Date: 12/1/2008 GAIN Report Number: E48134** <http://www.apeda.com/TradeJunction/Report/December_2008/EU_Report.pdf> (11.02.2009)
- Cross-Compliance**, <http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/infosheets/crocom_en.pdf> (24.01.2009), s. 3.
- H. NITSCH ve B. OSTERBURG, **Criteria for an efficient enforcement of standards in relation to cross compliance**, 12th Congress of the European Association of Agricultural Economists–EAAE 2008. <<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/44152/2/209.pdf>> (15.04.2009), s.1-8
- Summary of 2008 Changes to Guidance Notes for Cross Compliance**, <<http://wales.gov.uk/depc/publications/environmentandcountryside/farmingandcountryside/farmingschemeinformation/commonagriculturalpolicy/crosscompliance/factsheets/2008changestocrosscompliance/guidancecrosscompliance.doc;jsessionid=tczxKShX3rj5t3Vg3Fk8mJLbvkvvQ4jmTw0nLkjWwFZFmGNhRJGG!514291769?lang=en>> (1.03.2009)
- IIEP CAP Health Check Review: Cross Compliance. Publication Date: 02 Dec 2008**, <<http://cap2020.ieep.eu/2008/12/2/ieep-cap-health-check-review-cross-compliance>> (05.03.2009).

Martin FARMER and Vicki SWALES, The Development and Implementation of Cross Compliance in the EU 15: An Analysis Institute for European Environmental Policy, **A Report for the RSPB**, December 2004.
<<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/2004/RSPBcrosscompliance.pdf>>
15.11.2008

Kacie FRITZ, **Poland Agricultural Situation EU Cross-Compliance - What it Means for Poland 2009 and Beyond 2008**, Approved by: Eric Wenberg, U.S. Embassy, 12/18/2008, GAIN Report Number: PL8035.
<<http://www.fas.usda.gov/gainfiles/200812/146306914.pdf>> (04.04.2009)

Dimitris DİMOPOULOS et. Al, The Responsiveness of Cross Compliance Standards to Environmental Pressures, **Deliverable 12. Sixth Framework Programme SSPE-CT-2005-022727**, 2006.
<<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/crosscompliance/D12%20Relevance%20of%20cross%20compliance%20to%20environmental%20pressures.pdf>> (4. 04 2009)

Mila BOSNAKOVA, Bulgaria Agricultural Situation Domestic Support Update 2007 Date: 5/8/2007, **GAIN Report Number: BU7013**.
<<http://www.fas.usda.gov/gainfiles/200705/146281057.pdf>> (17.03.2009).

Heike NITSCH and Bernhard OSTERBURG, The Administrative Arrangements for Cross Compliance, **Cross Compliance Network Bulletin A Forum for the Analysis of Environmental Cross Compliance Autumn 2006**, <<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/crosscompliance/Cross%20Compliance%20Network%20Bulletin%20Autumn%202006.pdf>> (01.02.2009), s. 5.

2008 yılı Ulusal Program,

<http://www.abgs.gov.tr/files/UlusalProgram/UlusalProgram_2008/Tr/doc/iv_11_tarimvekirsalkalkinma.doc> (03.01.2009).

Türkiye Tarımsal Üretiminde Çapraz Uyumun Geliştirilmesi Projesi

http://www.tarim.gov.tr/sanal_kutuphane3/tugem/Tugem_CaprazUyum/Capraz_Uyum_Icerisinde_Yer_Alan_Cevre_Ile_Ilgili_Yasal_Mevzuat.pdf (5.03.2009)

Mehmet HASDEMİR, **Sözlü Görüşme**, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 16.04.2009

Kutay DİŞBUDAK, **Avrupa Birliği'nde Tarım-Çevre İlişkisi ve Türkiye'nin Uyumunu**, AB Uzmanlık Tezi, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2008, <<http://diabk.tarim.gov.tr/Tezler.html>>

Cross Compliance: An example of better regulation? **Background Paper for the Cross Compliance Seminar held in Paris on 3 July 2006**, Deliverable 15, Institute for European Environmental Policy, July 2006.
<<http://www.ieep.eu/publications/pdfs/crosscompliance/D15%20Paris%20Seminar%20Background%20Paper.pdf>> (26.01.2009), s. 10.

Report from the Commission to the Council on the application of the system of cross-compliance (under Article 8 of Council Regulation (EC) No 1782/2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers) <http://ec.europa.eu/agriculture/simplification/crosscom/com147_en.pdf> (08.04.2009).

New Member States and Cross Compliance: The Case of Poland Irina Bezlepkina, Roel Jongeneel1, Zbigniew Karaczun Agricultural Economics Institute (LEI), The Hague, The Netherlands Warsawa University, Warsaw, Poland
<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/44852/2/Jongeneel.pdf> (04.01.2011)

Evaluation of the Application of Cross Compliance as Forseen under Regulation 1782/2003 Synthetic Summary Deliverable prepared for DG Agriculture-July 2007 <http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/cross_compliance/sum_en.pdf> (04.01.2011)